

Разом з тим, практика залучення громадськості до обговорення й ухвалення владних рішень подекуди носить несистемний і формальний характер та часто перетворюється на просте інформування органами влади про свою діяльність без реального врахування наданих громадянами рекомендацій та пропозицій [7, с. 202]. Спостерігається незадовільне виконання вимог законодавства щодо забезпечення консультацій з громадськістю, фрагментарне і вибіркоче їх застосування, або, навіть ігнорування. Експерти вказують на: непрозорість підбору тих організацій громадянського суспільства, які залучаються до консультацій із громадськістю [5]; невиконання вимог Порядку проведення консультацій з громадськістю з питань формування та реалізації державної політики, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 03 листопада 2010 року № 996, щодо предмету консультацій – на обговорення фактично виносяться другорядні питання, низка ж першочергових проблем залишається поза контролем громадськості.

Недостатнім також є рівень мотивації органів влади до взаємодії та громадськості до продуктивної співпраці. Серед причин неефективності консультацій з громадськістю: небажання органів влади враховувати пропозиції громадян; низька якість пропозицій, що надаються; відсутність належного інформування про проведення консультацій та прозорості ухвалення рішень [1]; відсутність навчально-методичного та організаційного забезпечення діяльності органів влади щодо залучення громадськості до формування та реалізації державної політики [2]; вимоги рекомендаційного, а не обов'язкового характеру реалізації пропозицій громадськості [4, с. 34].

Усунення зазначених вище негативних обставин сприятиме вдосконаленню механізмів залучення громадян до управління державними справами, підвищенню ефективності взаємодії органів влади і громадськості в Україні, їх наближенню до європейських норм і принципів.

Список використаної літератури

1. Кармазіна О. О. Взаємодія органів публічного управління з громадськістю в контексті розвитку громадянського суспільства в Україні. – Режим доступу: <http://www.academy.gov.ua/ej/ej17/PDF/30.pdf>.
2. Лациба М. Що може зробити держава для розвитку громадянського суспільства? – Режим доступу: <http://ucipr.org.ua/publications/shcho-m-o-z-h-e-z-r-o-b-i-t-i-d-e-r-z-h-a-v-a-d-l-i-a-r-o-z-v-i-t-k-u-gromadianskogo-suspilstva/lang/tab01>. – Назва з екрану.
3. Міжнародна практика заходів, спрямованих на зміцнення довіри між державою та організаціями громадянського суспільства / А. Кулумджиева. – Режим доступу: <http://osce.org/uk/ukraine/75885?download=true>. – Назва з екрану.

4. Про стан розвитку громадянського суспільства в Україні : загальні тенденції, регіональні особливості : [аналіт. доп.] / В. М. Яблонський, О. А. Корнієвський, С. М. Василюк ; за заг. ред. В. М. Яблонського. – К.: НІСД, 2014. – 78 с.

5. Щодо активізації взаємодії організацій громадянського суспільства з органами державної влади. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/881>. – Назва з екрану.

6. Щодо впровадження електронних механізмів прямої демократії в Україні у контексті посилення державно-громадського діалогу та взаємодії : [аналіт. зап.]. – Режим доступу: <http://niss.gov.ua/articles/1409>. – Назва з екрану.

7. Як організувати державну політику сприяння розвитку громадянського суспільства / М. В. Лациба, О. С. Хмара, А. О. Красносільська [та ін.] ; за заг. ред. М. В. Лациби. – К.: Агентство Україна, 2011. – 224 с.

Світлана ВОЛОЩУК

аспірантка кафедри європейської інтеграції та права ЛРІДУ НАДУ

ТРАНСПАРЕНТНІСТЬ ЯК ПРАВОВИЙ ПРИНЦИП НАЛЕЖНОГО ВРЯДУВАННЯ В ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ

Сучасні стандарти управління в передових зарубіжних країнах передбачають обов'язкову наявність демократичного врядування. З допомогою його механізмів відбувається становлення інститутів громадянського суспільства та правової держави. Функціонування цих інститутів неможливе без використання транспарентності публічною владою у процесі здійснення нею управлінської діяльності. Зокрема, країни Європейського Союзу не тільки на законодавчому рівні закріпили принцип транспарентності як принцип здійснення державної влади та принцип належного урядування, але й визначили конкретні механізми її забезпечення. До механізмів управління, в яких втілена транспарентність, віднесені: консультації із зацікавленими сторонами, громадська ініціатива, право на звернення до Європейського Парламенту та омбудсмена, право письмового звернення до будь-якої установи, органу, служби або агенції, право на обмін і передачу інформації на національному та місцевому рівнях за посередництвом мережі Інтернет, місцевих громадських організацій та національних, регіональних і місцевих урядів [2, с. 5].

Надзвичайно важлива роль, починаючи від найвищого рівня – конституційно закріплених громадських процедур схвалення законопроектів – відведена консультаціям із громадськістю у Швейцарії, що є фундаментальною рисою усієї консультаційної системи цієї країни. Однак існують країни значно більші за розміром, ніж наприклад

Швейцарія, в яких консультації об'єктивно значно обмежені як в обсязі щодо винесених питань, так і у механізмах застосування та у впливі на прийняття рішень. Консультації найефективніші тоді, коли вони супроводжуються використанням різних за характером і способами застосування консультаційних інструментів, що виражається, наприклад, у випадку поєднання дискусійних онлайн-груп із консультаціями вічна-віч [3, с. 66].

Характер та процедури поєднання різних інструментів консультацій визначається кожною країною індивідуально. Зокрема, в Естонії процес публічних консультацій тісно пов'язаний із веб-порталом OSALE, який забезпечує двосторонній зв'язок та є інструментом роз'яснення цілей і порядку функціонування адміністративних установ, що визначається Концепцією розвитку естонського громадянського суспільства і виданим на її основі Кодексом належної практики залучення громадськості для державних установ. У Нідерландах створено незалежну Інтернет-платформу WeEvaluate, на якій кожен громадянин має змогу висловити свою думку про якість і соціальне значення державних послуг. Крім того, електронна участь громадян в управлінні державними справами в Нідерландах забезпечується такими програмами, як «eCitizen», «Citizenlink» та «Voting Assistant» [4]. У Болгарії закон про нормативні акти прямо встановлює обов'язок проведення консультацій із громадськістю. Відповідно до Адміністративно-процесуального кодексу Болгарії, громадськість може брати участь у процесі розробки загальних адміністративних актів у формі зауважень і пропозицій [3, с. 67].

Надзвичайно корисним для України може бути правовий досвід Японії, де принцип транспарентності адміністративно-державного управління, відкритості його для широкого контролю з боку суспільства закріплений в якості правової норми законом про оприлюднення інформації, що належить адміністративним органам. Японські законодавці, визнавши право будь-якої людини на отримання документів про стан адміністративно-державного управління країни суттєво обмежили перелік організацій, зобов'язаних розкривати приналежну їм інформацію [1].

Деякі країни, такі як Корея та Мексика, зосередилися на тому, щоб зробити владу більш відкритою для публічного контролю з метою забезпечення ефективної боротьби з корупцією та вдосконалення підзвітності. У Данії головна увага акцентується на тому, щоб вирішити питання щодо доступності влади. Вона повинна ставати зрозумілішою для громадян (userfriendly) через те, що на цій основі покращується процес надання управлінських послуг. У Канаді та Фінляндії, сприяючи якіснішому та всеохоплюючому процесу прийняття рішень, більше уваги приділяється посиленню взаємодії та партнерству уряду із зовнішніми зацікавленими сторонами, зокрема організаціями громадянського суспільства [5, с. 3].

Транспарентність як правовий інститут належного врядування може бути ефективною у тому випадку, якщо нею охоплено усі рівні управління – загальнодержавний, регіональний та місцевий. У зв'язку з тим, що місцевий рівень управління є основою усієї управлінської системи, то у передових країнах світу йому приділяють першочергову увагу. Традиційно, зокрема у європейських країнах, в основі управління місцевого (комунального) рівня лежать ефективні фінансово-економічні механізми та інструменти. Наприклад, у містах Іспанії, Франції, Великобританії, Польщі, Нідерландів, Німеччини, Італії, Португалії, Данії, Швейцарії, Бельгії запроваджено процес партиципаторного формування бюджету – захід щодо моніторингу рівня транспарентності у діяльності органів виконавчої влади. Дуже важливим механізмом контролю транспарентності органів виконавчої влади є інститут партиципаторного формування бюджету, що визначається як спосіб забезпечення відкритого доступу до бюджетної інформації, надання громадянам можливості реалізації свого законного права на транспарентність бюджетно-податкової політики органів виконавчої влади, яке значно зменшує рівень корупції. Загалом, механізм партиципаторного формування бюджету дає громадянам змогу краще розуміти процес державного управління, а саме: підвищує суспільну довіру до влади [4].

Закріплення транспарентності як правового принципу у нормативно-правових актах, що регулюють здійснення управлінської діяльності, об'єктивно сприяє створенню сприятливого середовища для виваженого і неупередженого прийняття належних управлінських рішень. Це досягається завдяки розширенню соціальної основи для врахування думок усіх зацікавлених сторін, використанню конструктивних адміністративних механізмів контролю органів державної влади, місцевого самоврядування та суспільних механізмів контролю організацій громадянського суспільства у різних сферах державної, регіональної, місцевої політик, у виробничій, соціальній, трудовій, суспільно-корисній та інших видах діяльності, що базується на цілеспрямованому зборі, обробці, систематизації, аналізі та використанні необхідної інформації, отриманої з різних джерел. Порушення принципу транспарентності означає внесення деструктивного фактора у вищезазначений алгоритм, що загрожує прийняттям помилкового управлінського рішення.

Зарубіжний досвід використання правового принципу транспарентності для забезпечення належного врядування утверджує такий механізм управління, при якому навіть за відсутності звернень і запитів громадян, забезпечується обов'язкова та постійна звітність органів публічної влади перед громадськістю, здійснюється постійне інформування громадян про владну і управлінську діяльність та підготовку до прийняття важливих управлінських рішень, що, в свою чергу, своєчасно надає організаціям громадянського суспільства можливість реально впливати на процес публічного управління у різних сферах і на різних управлінських рівнях.

Список використаної літератури

1. Анисимцев Н. Н. Транспарентность административно-государственного управления: японский вариант / Н. Н. Анисимцев // Проблемы теории и практики управления. – 2001. – № 6. – Режим доступу: <http://www.ptpu.ru/archive.htm>.

2. Куюмджиєва А. Міжнародна практика заходів, спрямованих на зміцнення довіри між державою та організаціями громадянського суспільства / А. Куюмджиєва. – К.: Організація з безпеки та співробітництва в Європі, 2010. – 134 с.

3. Міжнародна практика заходів, спрямованих на зміцнення довіри між державою та організаціями громадянського суспільства: дослідження. Проект на замовлення Координатора проектів ОБСЄ в Україні. – К.: Організація з безпеки та співробітництва в Європі, 2010. – 136 с.

4. Пилаєва В. М. Реалізація принципу транспарентності діяльності органів виконавчої влади: Європейський досвід / В. М. Пилаєва // Науковий вісник Херсонського державного університету – серія: юридичні науки. – 2014. – Т. 3. – № 6 – 1. – С. 23 – 29.

5. Ярошенко В. М. Транспарентність та відкритість влади як механізми становлення інституту демократичної громадянськості / В. М. Ярошенко // Наукові праці. Політологія. – 2012. – Т. 182. – № 170. – С. 85 – 91.

Юлія ГУРТОВА

аспірантка кафедри державного управління та місцевого самоврядування ДРІДУ НАДУ

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРИНЦИПУ ГЛАСНОСТІ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ СУДДІВ В УКРАЇНІ

Особливе значення для соціально ефективного функціонування судів має принцип гласності у здійсненні професійної діяльності суддів. Він був сформульований у Законі України «Про судоустрій і статус суддів»: судові рішення, судові засідання та інформація щодо справ, які розглядаються судом, є відкритими, крім випадків, установлених законом. Ніхто не може бути обмежений у праві на отримання в суді усної або письмової інформації про результати розгляду його судової справи. Будь-яка особа має право на вільний доступ до судового рішення в порядку, встановленому законом (ст. 11). Він кореспондує з принципом – відкритість інформації про діяльність державного службовця, крім випадків, визначених Конституцією та законами України, зафіксованим Законом України «Про державну службу». Для судді як публічного службовця обидва принципи мають особливе значення. Необхідно

конкретніше визначити механізми реалізації принципів положень вказаних законодавчих актів, зв'язавши їх з конституційним принципом відкритості і гласності судової влади, правосуддя і судочинства (з правом участі громадян в управлінні справами держави і правом участі у здійсненні правосуддя через присяжних – ст. 124 Конституції України). На державних службовців апаратів судів покладаються законодавчо обумовлені обов'язки з підготовки судових засідань, забезпечення реалізації присутніми на них особами можливості фіксувати хід процесу, забезпечення належного інформування осіб про час проведення судових засідань, сповіщення про це учасників процесу, своєчасного надання копій судових актів.

Таким чином, міра й умови реалізації принципу гласності в питаннях організації і здійснення публічної служби – основа формування громадської думки про неї, а стосовно судової системи – і про діяльність органів правосуддя, що є головним. Конфлікти між громадянами і чиновниками мають постійний характер, громадська думка не завжди справедлива і компетентна. Її найважливішою функцією, як це і закріплює закон, є контроль за діяльністю органів держави, і тільки завдяки гласності може бути встановлений громадський контроль за функціонуванням публічної служби.

Так, за результатами соціологічного дослідження Центру Разумкова, проведеного з 21 по 26 квітня 2017 року (було опитано 2018 респондентів віком від 18 років у всіх регіонах України, за винятком Криму та окупованих територій Донецької та Луганської областей за вибіркою, що репрезентує доросле населення за основними соціально-демографічними показниками. Вибірка опитування будувалася як багатоступенева, випадкова із квотним відбором респондентів на останньому етапі. Теоретична похибка вибірки (без врахування дизайнефекту) не перевищує 2,3 % з імовірністю 0,95), серед інститутів держави та суспільства найбільшу довіру громадян мають волонтерські організації (їм довіряють 66 % опитаних), церква (63,3 %), Збройні сили України (55,9 %), Національна гвардія України (49 %), добровольчий рух (територіальна оборона) (45,2 %), Державна служба з надзвичайних ситуацій (45 %) – кількість респондентів, які довіряють цим інститутам, на статистично значущому рівні перевищує кількість тих, хто їм не довіряє, Верховній Раді України – відповідно 9 % і 86,6 %, прокуратурі – відповідно 9,5 % і 83,3 %, судам – відповідно 7 % і 86,6 %. Національному антикорупційному бюро України довіряють 21,3 % опитаних, не довіряють – 64,8 %. Довіру до державного апарату (чиновників) висловили 7,9 % опитаних, не довіряють – 87 % [1].

Судовій владі необхідно ініціювати кроки щодо очищення судового корпусу від проявів корупції та інших зловживань судьями посадовими можливостями. Цей процес має бути постійним та відкритим. Коли суспільство буде бачити реальні результати намагання судової влади